

Anklageskrift

Historisk har de danske universiteters uddannelser ændret status fra at være for de få til at være for de mange. Denne udvikling har været rigtig og naturlig i opbygningen af Danmark som et vidensamfund.

Set i lyset af den markante vækst på universiteternes uddannelser finder AC og DI nu, at tiden er inde til at adressere uddannelsernes kvalitet. Vi skal turde tale om problemerne og se dem i øjnene i et land, hvor vi ved højtidelige lejligheder taler om universitetsuddannelser i verdensklasse.

AC og DI's ærinde med denne offentlige "domstolsprøvelse" er derfor at konfrontere problemerne med kvaliteten af universitetsuddannelserne - hvad enten de gemmer sig i manglende prioritering, utilstrækkelige ressourcer, et for stort uddannelsesudbud, for mange studerende eller helt andre forhold.

"Anklageskriftet" præsenterer en række indicier for følgende påstand:

Kvaliteten af danske universitetsuddannelser er nogle steder vigende. De steder og på de uddannelser, hvor de studerende ikke får det uddannelsesniveau, man kunne forvente, har leverandørerne kun incitament til at gå stille med dørene. Niveauspredningen blandt de producerede kandidater er meget betydelig, men der er kun få mekanismer, der sikrer et forsvarligt bundniveau.

En række aspekter af uddannelseskvaliteten vil blive adresseret:

- Hvor meget forskningsbaseret undervisning kan man med rette forvente at modtage på en universitetsuddannelse?
- Er der uddannelsesmæssige udfordringer for eliten, når universiteterne er blevet til masseuniversiteter?
- Kan kvaliteten af studiemiljøerne følge med, når man til stadighed udvider på optagelsestallene?
- Er universiteternes udbud af uddannelser i overensstemmelse med arbejdsmarkedets kompetencebehov?

Indhold

Anklage 1: Der er ingen sammenhæng mellem udbud og efterspørgsel	3
Indicium 1.1 Universiteternes uddannelsesudbud afhænger af de studerendes efterspørgsel	4
Indicium 1.2 Manglende sammenhæng mellem udbud og efterspørgsel	5
Indicium 1.3 Nye uddannelser godkendes trods mangelfuld relevansvurdering.....	9
Indicium 1.4 Uddannelser lukkes trods samfundsmæssige behov	11
Anklage 2: Universitetsuddannelser sikrer hverken elite eller bredde	13
Indicium 2.1. Udviklingen er gået fra eliteuddannelser til masseuddannelser	14
Indicium 2.2. Frafaldne universitetsstuderende samles op på lavere uddannelsesniveauer	15
Indicium 2.3. Kvaliteten af studerende påvirker kvaliteten af studiemiljøet	15
Indicium 2.4. Nyuddannede kandidaters niveau er faldet de seneste fem år.....	17
Anklage 3: Danske universitetsuddannelser er for ringe.....	20
Indicium 3.1. Studiebelastningen er for lille	21
Indicium 3.2 De studerende får for lidt undervisning.....	24
Indicium 3.3 Store forskelle på sammensætningen af undervisningsstaben mellem hovedområderne	25
Indicium 3.4 Undervisningskvalitet kan forbedres	27
Indicium 3.5 Der er stor variation i omfanget af ekstern censur	28
Indicium 3.6 Uddannelserne er underfinansierede	29

Anklage 1: Der er ingen sammenhæng mellem udbud og efterspørgsel

Taxametersystemets indretning skaber konkurrence mellem universiteterne om de studerendes gunst. Denne konkurrence ses f.eks. i form af en jævn strøm af nye uddannelsesforslag fra universiteterne, der skal tiltrække nye studerende. Men også i form af lukning af uddannelser og bagvedliggende faglige miljøer, der ikke længere er rentable, grundet svigtende studentsøgning. Hvordan sikrer vi, at institutionshensyn harmonerer med samfundshensyn? Og hvad gør vi, hvis de to hensyn er modsatrettede?

Indicium 1.1 Universiteternes uddannelsesudbud afhænger af de studerendes efterspørgsel

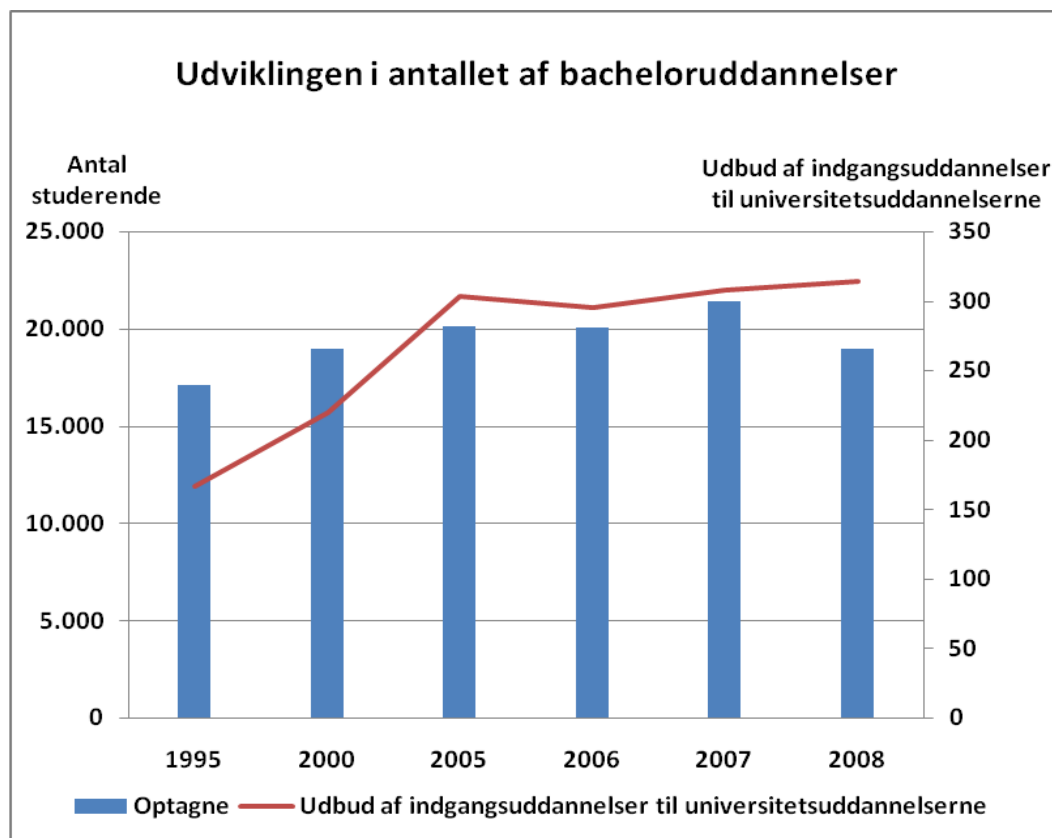
Taxametersystemet udmærker sig ved sin enkelthed og objektive fordeling, men samtidig skaber den simple sammenhæng mellem STÅ-produktion (beståede årsværk) og bevillinger incitament for universiteterne til at fokusere på at producere STÅ med risiko for kassetænkning til følge. En bagside ved systemet er også, at udbuddet af uddannelser i høj grad styres af de studerendes efterspørgsel i stedet for af kompetencebehovet på arbejdsmarkedet.

Taxametersystemet

Taxametersystemet betyder, at universiteterne får tildelt midler for hver gang, en studerende består en eksamen eller et modul, som måles ud fra registrerede studenterårsværk (STÅ). Det vil sige, at når en studerende gennemfører en del af en uddannelse, udløses en bevilling til institutionen i form af en takst, som hvert år fastsættes på finansloven.

Udbuddet af universitetsuddannelser under Den Koordinerede Tilmelding (KOT) viser, at antallet af indgange til bacheloruddannelserne næsten er fordoblet siden 1995, mens antallet af optagne studerende ikke er steget i samme omfang¹.

Figur 1.1

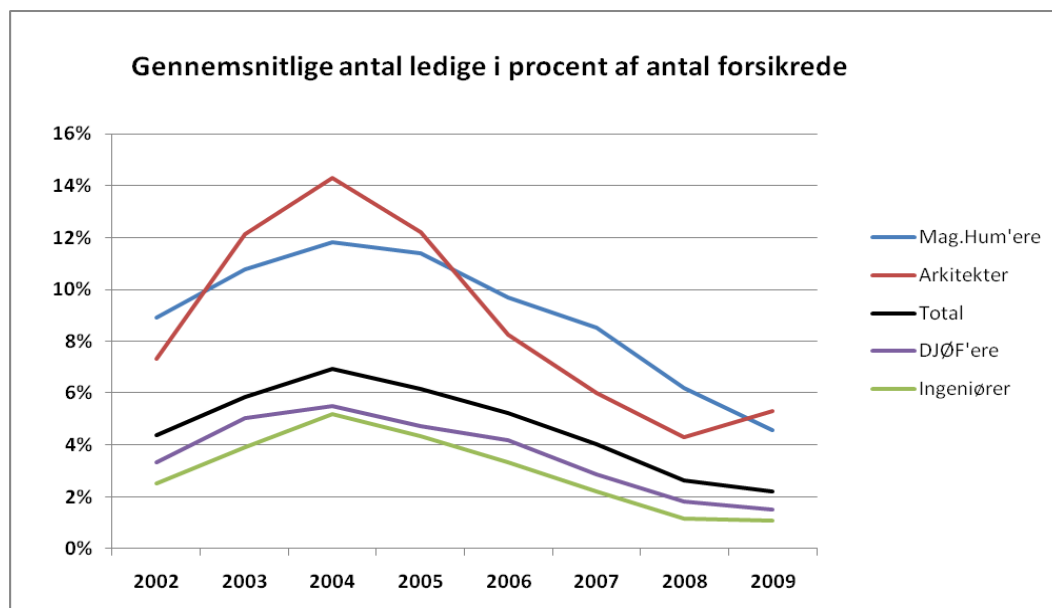
Kilde: Den Koordinerede Tilmelding og DI-beregninger

Indicium 1.2 Manglende sammenhæng mellem udbud og efterspørgsel

En række uddannelser er overdimensionerede i forhold til arbejdsmarkedet, og på trods af højkonjunktur har nogle af kandidaterne ikke kunnet finde beskæftigelse. Det gælder blandt andet indenfor uddannelser som filosofi, kunsthistorie og litteraturvidenskab. Ifølge Magistrenes A-kasse havde disse uddannelser (i november 2008) berørte ledighedstal mellem 9 og 11 pct., mens de tilsvarende tal for alle forsikrede akademikere var på 2,7 pct.

¹ Note: I opgørelsen indgår også de videregående uddannelser under Kulturministeriet samt optaget på diplomingeniøruddannelserne, hvis dette er fælles med civilingeniøruddannelserne.

Figur 1.2

Kilde: AC ledighedsstatistik 2009

Som det fremgår af AC's ledighedsstatistik, har der de seneste år været en overproduktion af især humanistiske kandidater og arkitekter, der generelt har oplevet en væsentlig højere ledighed end gennemsnittet for akademikere. Gennemsnittet for hovedområderne dækker dog over store udsving uddannelserne imellem.

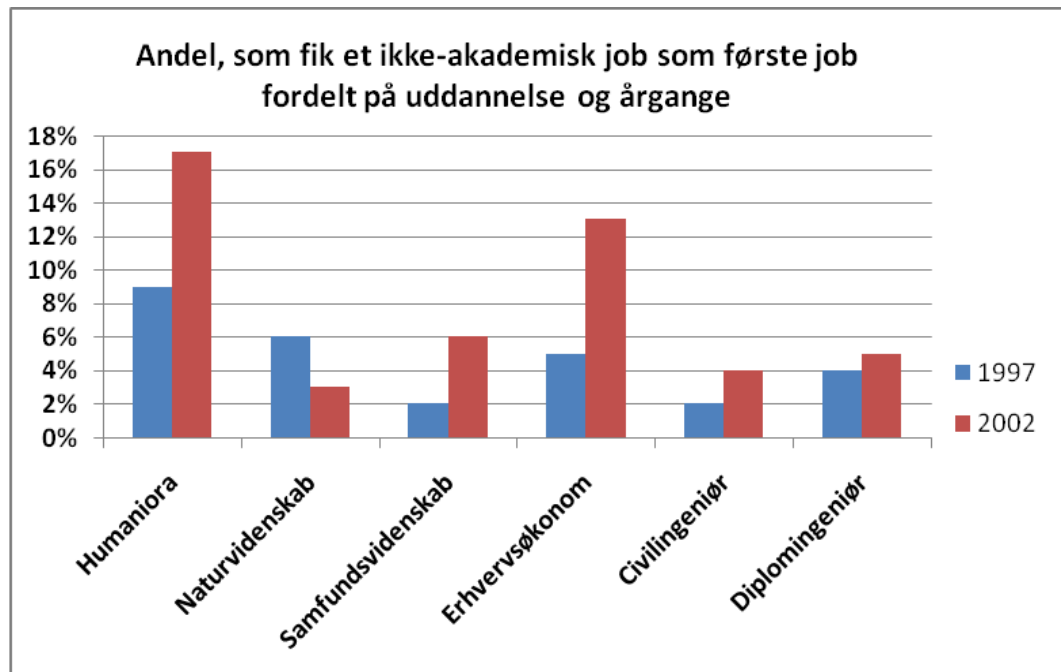
Lov om gennemsigtighed og åbenhed

Folketinget vedtog i juni 2002 Lov om gennemsigtighed og åbenhed i uddannelserne. Oplysninger om undervisning, uddannelser og uddannelsesinstitutioner skal efter bestemmelserne i denne lov være offentligt tilgængelige på Internettet, så borgerne enkelt og hurtigt kan vurdere kvaliteten af undervisningen på de enkelte skoler og institutioner. På universitetsområdet er det som følge af denne lov muligt bl.a. at få oplysning om nyuddannedes beskæftigelsessituation. Oplysningerne er samlet på Universitets- og Bygningsstyrelsens hjemmeside.

Trods Lov om gennemsigtighed og åbenhed er det ikke "enkelt og hurtigt" at få overblik over, hvordan beskæftigelsen er for dimittenderne fra de enkelte uddannelser. Går man ind på universiteternes hjemmesider, kræver det generelt et mindre stykke detektivarbejde at finde frem til oplysningerne.

Ud over problemer med høj ledighed oplever flere dimittender at komme ud i job, de er overkvalificerede til, og som vel at mærke ikke har et potentiale til at udvikle sig til et akademisk job.

Figur 1.3

Kilde AC og Rambøll Management 2006²

AC og Rambøll's undersøgelse af dimittendårgangene 1997 og 2002's vej til arbejdsmarkedet viste, at i modgangstider (årgang 2002) måtte 17 pct. af humanisterne og 13 pct. af erhvervsøkonomeerne takke ja til ikke-akademiske job.

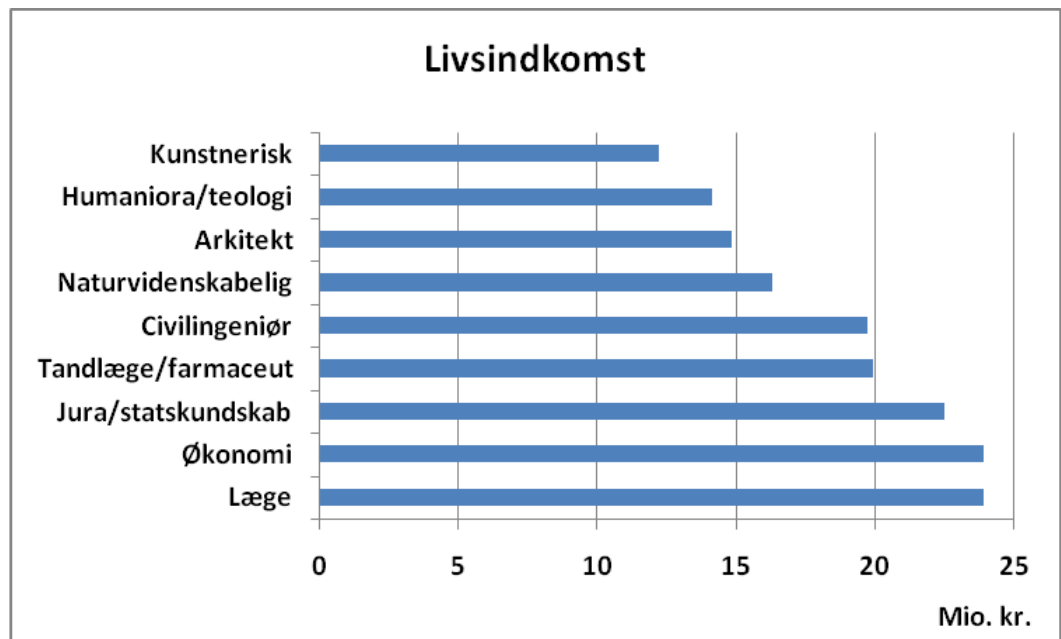
Samtidig viste Humanistundersøgelsen³ fra 2007, at 17 pct. af de dimittender, der stadig var i deres første job, oplevede, at der ikke er faglig sammenhæng mellem deres uddannelse og job. For dem, der havde skiftet job en eller flere gange, var den tilsvarende andel faldet til 11 pct.

² Kortlægningen er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt mere end 4.000 akademikere fra dimittendårgangene 1997 og 2002.

³ Første samlede kortlægning af de humanistiske dimittenders beskæftigelsesmønstre og karriereveje i et samarbejde mellem seks danske universiteter, der udbyder humanistiske uddannelser (2007).

At der er større efterspørgsel efter nogle kandidater end andre kan også aflæses i kandidaternes livsindkomst. Kandidater, der har lange ledighedsperioder eller ikke kan få job, der matcher deres akademiske uddannelse, får en lavere livsindkomst⁴. På trods af skattesystemets omfordeling tjener eksempelvis en læge og en økonom 1,7 gange så meget som en humanistisk kandidat.

Figur 1.4

Kilde: AE Rådet 2009

⁴Beregningsen fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd viser livsindkomsten fra 18 – 80 år. Da pensionerne er medtaget i opgørelsen, kan der være metodemæssige svagheder, når livsindkomsten sammenlignes mellem højt- og lavtuddannede. Dette har dog ingen betydning, når der sammenlignes mellem forskellige grupper af akademikere.

Samlet database, der kan følge universitetsuddannedes arbejdsmarkedsforløb

Tilbage i 2005 besluttede beskæftigelsesminister Claus Hjort Frederiksen og videnskabsminister Helge Sander, at der skulle opbygges en database med oplysninger om alle akademikeres karriereforløb. Herved ville man kunne få svar på spørgsmål som: Hvor bliver kandidaterne ansat? Hvad er deres stillingsbetegnelse? Hvad beskæftiger de sig med? Hvad får de i løn?

En sådan ny viden ville kunne forbedre studie- og erhvervsvejledningen af de uddannelsessøgende samt forbedre mulighederne for at hjælpe ledige akademikere i arbejde.

I 2009 er dette arbejde endnu ikke igangsat.

Indicium 1.3 Nye uddannelser godkendes trods mangelfuld relevansvurdering

Akkrediteringsrådet står for godkendelsen af nye uddannelser. Det er en betingelse for godkendelse af en uddannelse, at den vurderes relevant for arbejdsmarkedet.

På ACE Denmarks hjemmeside kan man læse om de nyeste godkendte uddannelser. Et eksempel på en ny uddannelse er bacheloruddannelsen Interkulturel Markedskommunikation ved CBS. Om behovet for uddannelsen skriver ACE Denmark bl.a.: *'Der er ikke redegjort detaljeret for, hvordan netop denne uddannelse imødekommer de analyserede behov.'* Og *'Det vurderes, at der er meget kortfattet og ukonkret redegjort for, hvordan uddannelsens faglige profil adskiller sig fra beslægtede uddannelser.'* På trods af kritikken fra ACE Denmark er uddannelsen alligevel godkendt.

Et andet eksempel er kandidatuddannelsen Innovativ Kommunikationsteknik og Entrepreneurskab fra Aalborg Universitet, hvor ACE Denmark bl.a. skriver: *'Det er uklart, i hvilket omfang uddannelsen dækker et konkret erhvervsmæssigt behov, som ikke allerede dækkes af det eksisterende uddannelsesudbud.'* Denne uddannelse er også godkendt.

ACE Denmark – Akkrediteringsinstitutionen

Akkrediteringsinstitutionen har til formål at sikre og dokumentere kvalitet og relevans af videregående uddannelser ved de danske videregående uddannelsesinstitutioner.

Akkrediteringsrådet træffer afgørelser om akkreditering og godkendelse. Rådets medlemmer skal tilsammen have viden og erfaring inden for kvalitetssikring, videregående uddannelse, forskning og arbejdsmarkedsforhold for dimittender.

Akkrediteringen består af en faglig vurdering af eksisterende og nye uddannelser ud fra centralt fastsatte kriterier for kvalitet og relevans inden for fire overordnede kriteriesøjler:

1. Behov for uddannelsen på arbejdsmarkedet
2. Forskningshøjden (forskningsbaseret)
3. Uddannelsesdybden (uddannelsens organisering og tilrettelæggelse)
4. Uddannelsens resultater (de studerendes læringsudbytte)

Ifølge KOT udbyder universiteterne tilsammen ca. 320 indgange til bachelor- og kandidatuddannelser med mulighed for at kombinere på tværs af fagområderne. Dermed er antallet af universitetsuddannelser i dag opgjort til over 800. I den tid Akkrediteringsinstitutionen har fungeret, har man modtaget 84 forslag til nye bachelor- eller kandidatuddannelser, hvoraf Akkrediteringsrådet har godkendt 66 uddannelser og afvist 18 uddannelsesforslag.

Aftagerpaneler

Universiteterne blev fra januar 2008 forpligtede til at nedsætte aftagerpaneler. Universiteterne skal sikre dialogen med aftagerpanelerne om uddannelsernes kvalitet og relevans for samfundet og inddrage aftagerpanelet i udviklingen af både nye uddannelser men også af undervisnings- og prøveformer.

Aftagerpanelerne sammensættes af udefrakommende medlemmer. Medlemmerne skal tilsammen have erfaring med og indsigt i uddannelsesområdet og de ansættelsesområder, som uddannelsen giver adgang til. Aftagerpanelerne indgår som en del af grundlaget for akkreditering af eksisterende uddannelser.

Indicium 1.4 Uddannelser lukkes trods samfundsmæssige behov

Den tætte økonomiske sammenhæng mellem forskning og uddannelse på universiteterne bevirker, at svigtende studenter-søgning kan betyde lukning af bagvedliggende forskningsmiljøer. Forskningsmiljøer som det kan have taget adskillige år at opbygge.

I starten af 2008 besluttede CBS' bestyrelse at lukke tolke- og translatøruddannelser i alle sprog, undtagen engelsk. Sprogene var spansk, tysk, fransk, russisk og italiensk. Med Handelshøjskolens beslutning har Danmark ikke længere tolkeuddannelser i russisk og italiensk.

Begrundelsen fra CBS var, at søgningen til uddannelserne var nået et så lavt niveau, at de økonomiske tilskud, uddannelserne kunne generere, var helt utilstrækkelige. Institutionen gjorde gældende, at man – uden held – havde gjort opmærksom på forholdene over for Folketing og ministerium.

Votering

- Hvordan kan vi inddrage samfundshensyn i udbuddet af universitetsuddannelser, når incitamentssystemet primært er drevet af de studerendes efterspørgsel?
- Er det rimeligt for dimittenderne, at de er uddannet fra uddannelser med en årevis lang overproduktion og dermed ringe beskæftigelsesmuligheder?
- Er det rimeligt over for såvel dimittender som samfundsøkonomien, at mange nyuddannede må takke ja til job, de er overkvalificerede til?
- Er det samfundsmæssigt ansvarligt, at der ikke sker en vis central koordinering af uddannelsesudbuddet?
- Er det rimeligt, at universiteterne ikke gør mere ud af at gøre fremtidige studerende opmærksomme på de enkelte uddannelsers beskæftigelsessituation?
- Kan akkrediteringsinstitutionen sikre sammenhæng mellem institutionshensyn og samfundshensyn?
- Kunne man i højere grad gøre brug af aftagerpaneler i udviklingen af nye uddannelser?
- Er det rimeligt, at samfundsrelevante uddannelser og eventuelt bagvedliggende forskningsmiljøer nedlægges på grund af manglende studentsøgning, uden at der er foretaget en central vurdering af det fremtidige kandidatbehov?
- Er der behov for at supplere taxametersystemet med en form for "residualstyring" hvor overordnede samfundshensyn til uddannelsesudbudet bliver indtænkt?

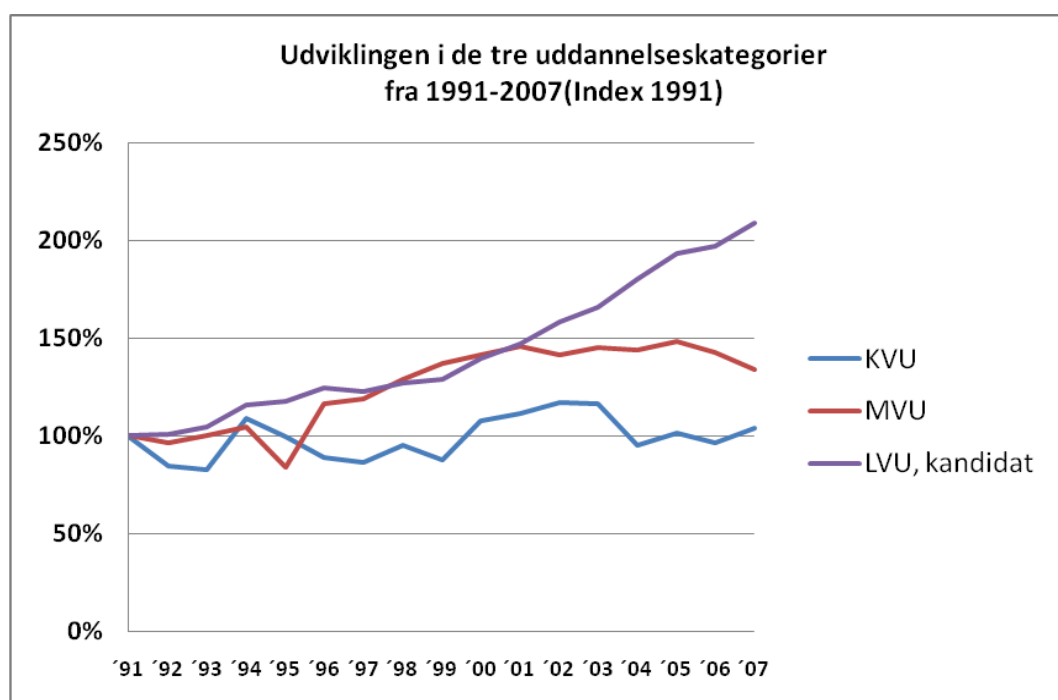
Anklage 2: Universitetsuddannelser sikrer hverken elite eller bredde

Universiteterne er som udgangspunkt elitære uddannelsesinstitutioner. Men hvordan sikrer man, at eliten udfordres, når universiteterne også i stigende grad er masseuniversiteter? Regeringen har som vision, at 50 pct. af en ungdomsårgang skal have en videregående uddannelse. Men hvor stor en andel af målsætningen kan universiteterne løfte, uden at det går ud over kvaliteten af studiemiljøerne? Hvordan sikrer vi, at også de dygtigste – danske som udenlandske – studerende bliver fagligt udfordret, og bidrager til kvaliteten af studiemiljøerne?

Indicium 2.1. Udviklingen er gået fra eliteuddannelser til masseuddannelser

Siden starten af 1990'erne har universiteterne for alvor oplevet en massiv studentervækst også i forhold til de andre videregående uddannelsesområder. Havde det ikke været for universiteternes uddannelsesindsats ville regeringens målsætning om, at 50 pct. af en ungdomsårgang i 2015 skal have en videregående uddannelse, have lange udsigter.

Figur 2.1

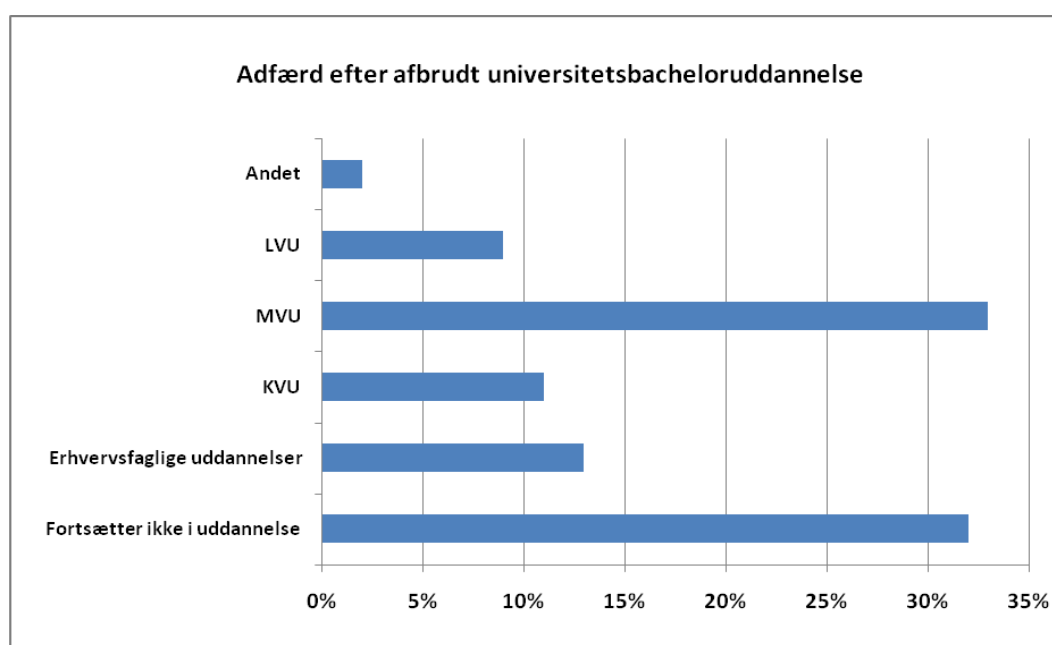
Kilde: Uni-C Statistik og Analyse samt DI-beregninger

Andelen af en ungdomsårgang, der opnår en videregående uddannelse, er nu på 47,4 pct.. For universiteterne har der været tale om en stigning i andelen af en ungdomsårgang, der tager en universitetsuddannelse fra 12,6 pct. i 2000 til 16 pct. i 2006. Erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelserne har derimod med nedgang eller, i bedste fald, stagnation i perioden haft svært ved at bidrage til et uddannelsesløft. Seneste tal viser, at erhvervsakademiuddannelserne tegner sig for knap 8 pct. af en ungdomsårgang, mens professionsbacheloruddannelserne tegner sig for en andel på 23 pct. af en ungdomsårgang.

Indicium 2.2. Frafaldne universitetsstuderende samles op på lavere uddannelsesniveauer

Af de studerende, der falder fra en universitetsbacheloruddannelse, forventes 68 pct. inden for ti år at påbegynde en ny uddannelse. Knap halvdelen af denne gruppe påbegynder en professionsbacheloruddannelse, mens ca. 1/3 starter på en erhvervsakademisk eller erhvervsfaglig uddannelse.

Figur 2.2

Kilde: UNI-C Statistik og Analyse samt DI-beregninger

Tendensen er, at frafaldne fra universiteterne efter at have stiftet erfaring med livet som universitetsstuderende, påbegynder en uddannelse på lavere uddannelsesniveau eller falder helt ud af uddannelsessystemet.

Indicium 2.3. Kvaliteten af studerende påvirker kvaliteten af studiemiljøet

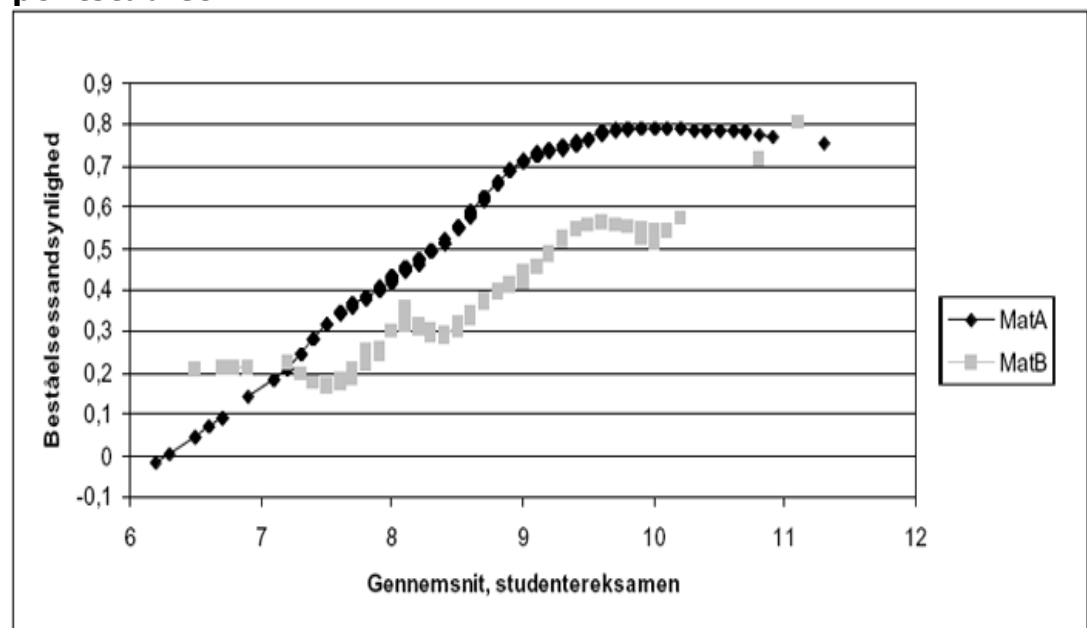
Studerendes mulighed for at gennemføre deres universitetsuddannelse afhænger bl.a. af valget af gymnasiefag og karaktergennemsnittet af adgangsgivende eksamen⁵.

⁵ Karsten Albæk, Nationaløkonomisk Tidsskrift 139 (2001): 208-233

Figur 2.3 viser, hvordan beståelsen på første årsprøve på politstudiet på KU afhænger af karaktergennemsnit (efter den gamle 13-skala) ved den adgangsgivende eksamen og omfanget af matematik i det almene gymnasium.

Figur 2.3

Students sandsynlighed for at bestå første årsprøve på politstudiet

Kilde: Karsten Albæk, Nationaløkonomisk Tidsskrift 2001

Undersøgelsen⁶ viser, at for studenter med matematik på A-niveau vokser beståelsen fra ca. 30 pct. ved et karaktergennemsnit på 7,5 til ca. 40 pct. ved et gennemsnit på 8,0 for at nå et maksimum på 80 pct. ved et gennemsnit omkring 10,0. Studenter med matematik på B-niveau har en beståelse på under 20 pct. ved et karaktergennemsnit på 7,5, voksende til ca. 30 pct. ved et gennemsnit på 8,0-8,5 for at nå et maksimum på ca. 55 pct. ved et karaktergennemsnit på 9,5-10,0.

En anden undersøgelse⁷ af statskundskab på Aarhus Universitet viser, at mens kun 8 pct. af de studerende, der havde matematik på A-niveau, var faldet fra efter tre år, var de tilsvarende procenter for studerende med matematik på B- og C-niveau henholdsvis 34 og 48.

⁶ Karsten Albæk, Nationaløkonomisk Tidsskrift 139 (2001): 208-233

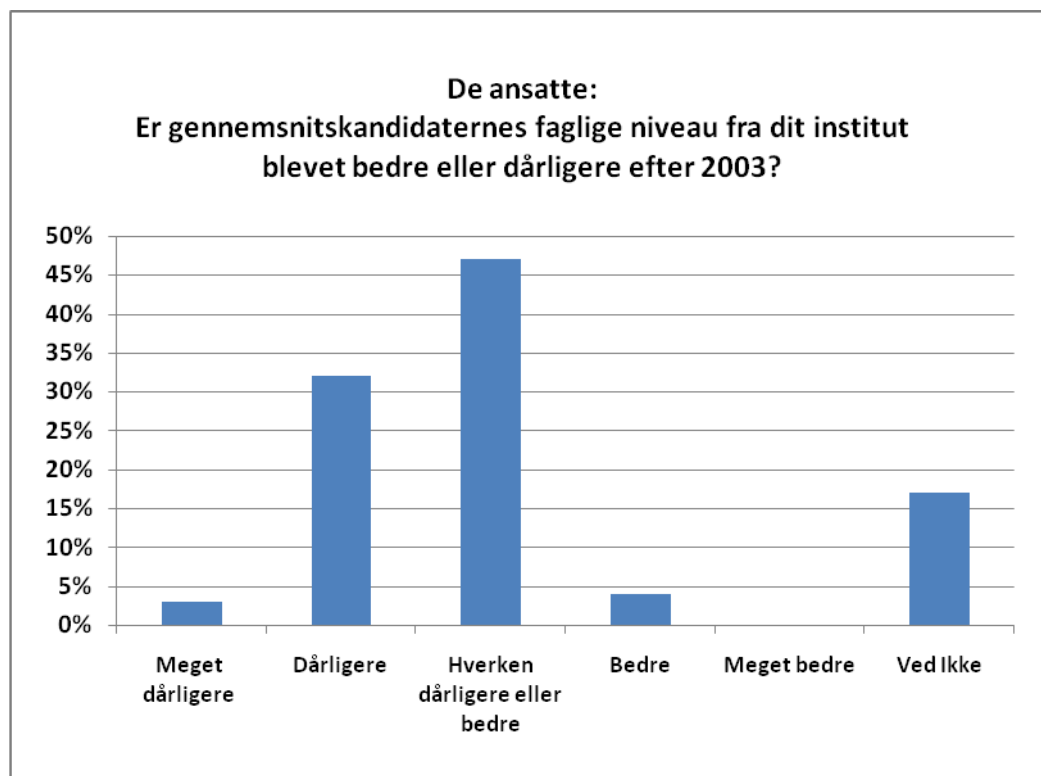
⁷ Frafald på statskundskabsstudiet, Kristensen (1998)

Indicium 2.4. Nyuddannede kandidaters niveau er faldet de seneste fem år

I 2008 gennemførte Dansk Magisterforenings (DM) studenterblad en undersøgelse af gennemsnitskandidaternes faglige niveau på humaniora og naturvidenskab⁸.

Underviserne blev bedt om at forholde sig til, hvordan de vurderede de nyuddannede kandidaters niveau i forhold til fem år tidligere.

Figur 2.4

Kilde: DMstud.bladet 2008

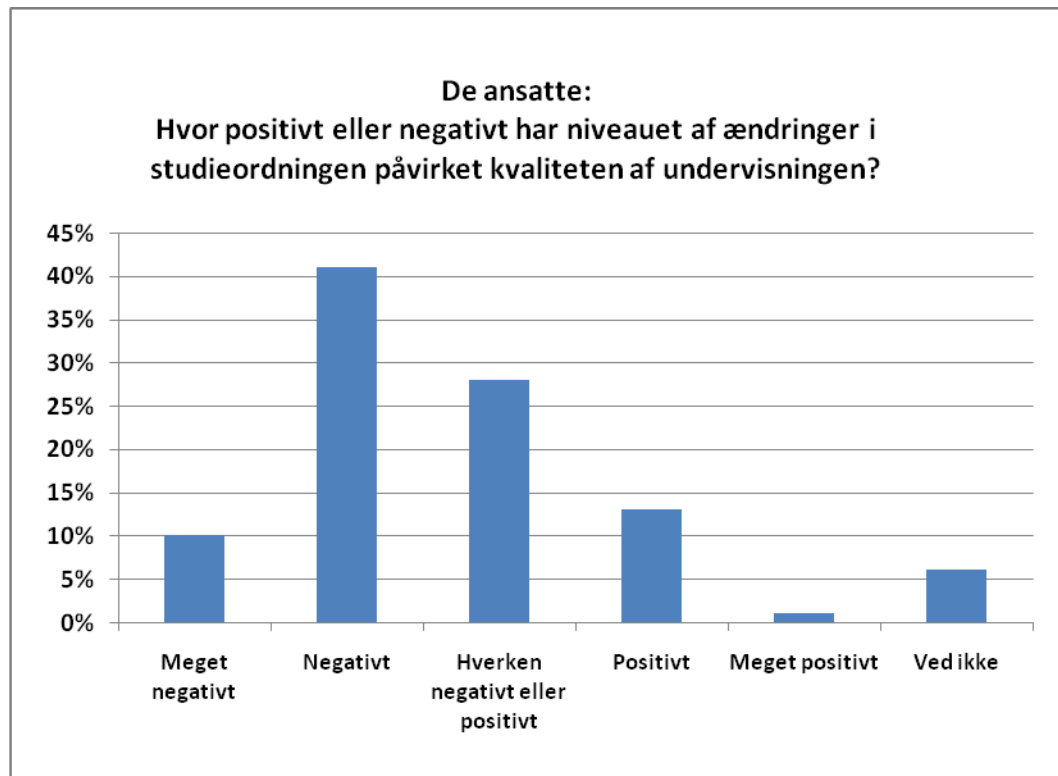
35 pct. af underviserne fandt, at det faglige niveau var blevet dårligere eller meget dårligere i perioden.

Lektor på Biologisk Institut på Københavns Universitet, Leif Søndergaard, er i Information i december 2008 citeret for følgende vurdering af tallene: 'Det er svært at påvise, om det rent faktisk er korrekt, da vi så skulle ud og måle både gamle og nye kandidaters

⁸ Undersøgelsen baserede sig blandt andet på interview med 444 undervisere fra de humanistiske og naturvidenskabelige fakulteter på henholdsvis Københavns Universitet, Aarhus Universitet, Syddansk Universitet, RUC og Aalborg Universitet.

evner, men den generelle opfattelse på universiteterne er, at det i stigende grad er nødvendigt at slække på kravene for at få de studerende hurtigere igennem og få nedbragt frafaldet. Ellers er det jo vores job, der står på spil.'

Figur 2.5

Kilde: DMstud.bladet 2008

Undersøgelsen peger endvidere på, at den øgede fokus på frafald og gennemførelse har medført en række studieordningsændringer, som har påvirket kvaliteten af undervisningen. Således vurderer 51 pct. af underviserne, at studieordningsændringerne har påvirket kvaliteten af undervisningen negativt eller meget negativt.

Eliteuddannelser og -moduler

Som en del af globaliseringspuljeforliget blev der afsat 25 mio. kr. frem til 2009 til udvikling og drift af eliteuddannelser og -forløb for særlig dygtige studerende.

Der er nu godkendt 12 eliteuddannelser på kandidatniveau. Disse uddannelser modtager et ekstra elitetaxameter uafhængigt af fagområde. Taxameteret er på 30.000 kr.

I 2009 er ordningen udvidet til også at omfatte elitemoduler – såkaldte honours degrees. Universiteterne er i vinteren 2008/2009 af Videnskabsministeriet blevet opfordret til at ansøge om udviklingsmidler til elitemoduler.

Votering

- Regeringen har en målsætning om, at 50 pct. af en ungdomsårgang skal tage en videregående uddannelse. Men hvor stor en andel af 50 pct.-målsætningen skal universiteterne stå for?
- Hvor meget kan universiteterne øge optagelsestallene uden samtidig at må gå på kompromis med kvaliteten af de studerende og dermed kvaliteten af studiemiljøerne?
- Med udviklingen af universiteternes uddannelser hen mod masseuddannelser er der skabt en større heterogenitet i studentermassen. Hvordan kan det sikres, at den laveste fællesnævner ikke bliver styrende for den undervisning, som også de dygtigste studerende bliver udsat for?
- Optager universiteterne for mange "måske-egnede", jf. uddannelsesadfærden for personer, der er faldet fra en universitetsuddannelse?
- Er eliteuddannelsesordningen ikke blot et udtryk for, at laveste fællesnævner på de ordinære uddannelser er sat for lavt og for uambitiøst?

Anklage 3:

Danske universitetsuddannelser er for ringe

Gode uddannelser er nøglen til succes for Danmark. Men hvad er kvalitet i uddannelserne? Og hvordan sikrer vi et uddannelsessystem, der kan måle sig med de bedste i verden? Er det kvalitet, når store studentergrupper modtager ned til fire timers undervisning om ugen? Og hvad bliver regningen for mere undervisning?

Indicium 3.1. Studielastningen er for lille

Ifølge en omfattende undersøgelse med mere end 8.000 respondenter fra Aarhus Universitet⁹ bruger de fuldtidsstuderende i gennemsnit kun 29 timer om ugen på undervisning og forberedelse.

ECTS-point

ECTS-point er en talmæssig angivelse for den totale arbejdsbelastning, som gennemførelsen af et givet kursus eller uddannelsesforløb er normeret til. ECTS-point måler ikke fagligt niveau eller sværhedsgrad, men udelukkende arbejdsbelastning.

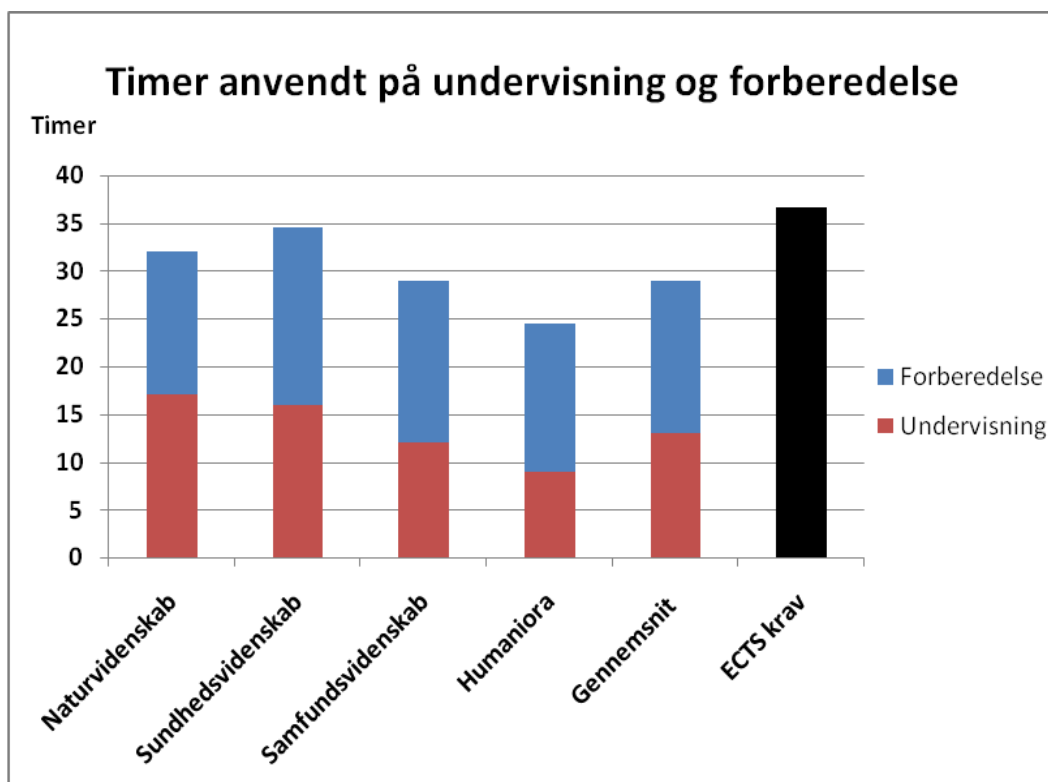
Pointsystemet angiver, hvor stor en samlet arbejdsindsats - målt i tid - der skal til for at gennemføre et givet kursus. 30 point svarer til arbejdsbelastningen i et semester, og 60 point svarer til en studerendes fuldtidsarbejde i et år. Ifølge Undervisnings- og Videnskabsministerierne svarer det til ca. 1.650 arbejdstimer.

Kilde: Cirius 2009

⁹ Aarhus Universitet, Studiemiljø 2007

I det fælles europæiske ECTS-system, der beskriver arbejds-
mængden for universitetsuddannelser, er der indbygget et krav
om, at et fuldtidsstudium tager 1.650 timer om året, hvilket svarer
til 36,7 timer pr. uge¹⁰. De danske studerendes arbejds-
mængde lever således ikke op til EU's krav til en fuldtidsuddannelse.

Figur 3.1

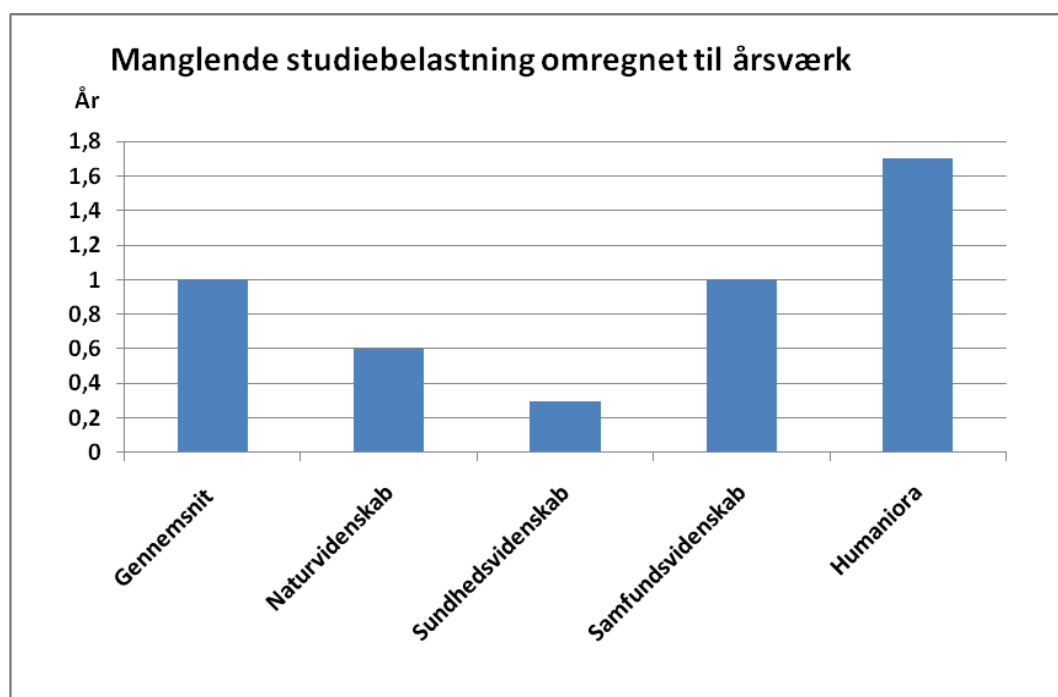
Kilde: Aarhus Universitet, Studiemiljø 2007¹¹.

¹⁰ Arbejdstiden er udregnet ud fra et år på 52 uger med seks ugers ferie og en uges skæve helligdage.

¹¹ Undersøgelsen er baseret på svar fra næsten 8.500 studerende.

På fem år svarer det til, at en gennemsnitsstuderende mangler undervisning/forberedelse svarende til ét års studier. Der er dog store udsving i arbejdsmængden studieretningerne imellem, hvor sundhedsvidenskab næsten lever op til kravet, mens humanisterne mangler mere end halvandet års studier.

Figur 3.2

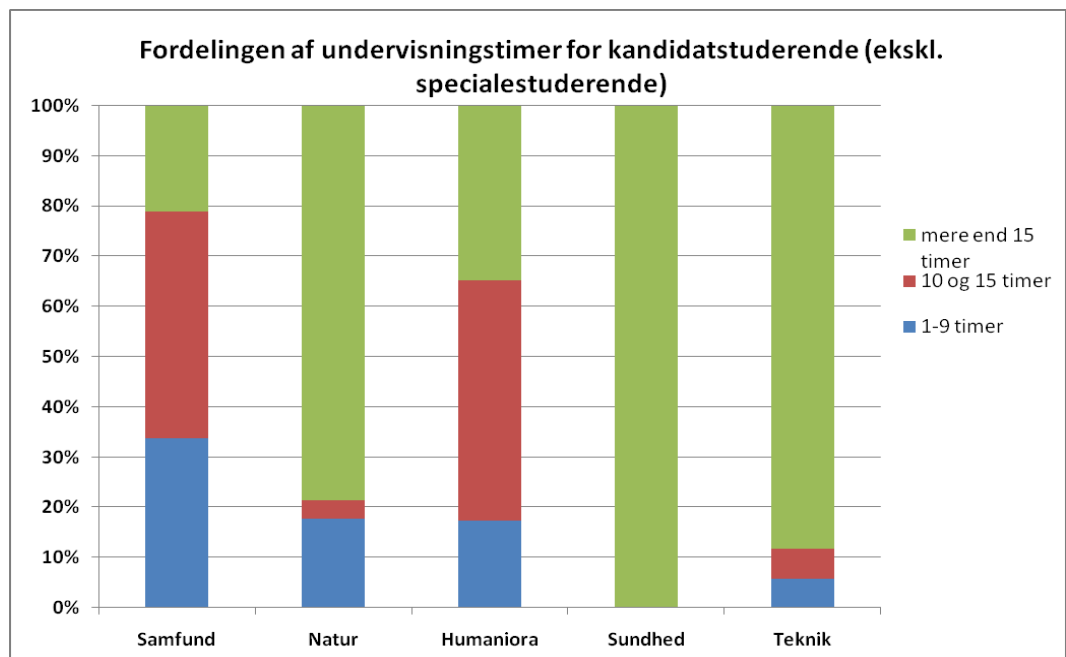

Kilde: Aarhus Universitet, Studiemiljø 2007, samt DI-beregninger

Indicium 3.2 De studerende får for lidt undervisning

Der er meget stor forskel på, hvor meget undervisning studerende modtager på de forskellige studieretninger. En undersøgelse, foretaget af Capacent Epinion for DI i 2007, viste – som det fremgår af figuren nedenfor – at særligt humanistiske og samfundsvidenskabelige kandidatstudier, har lav undervisningsmængde.

Figur 3.3

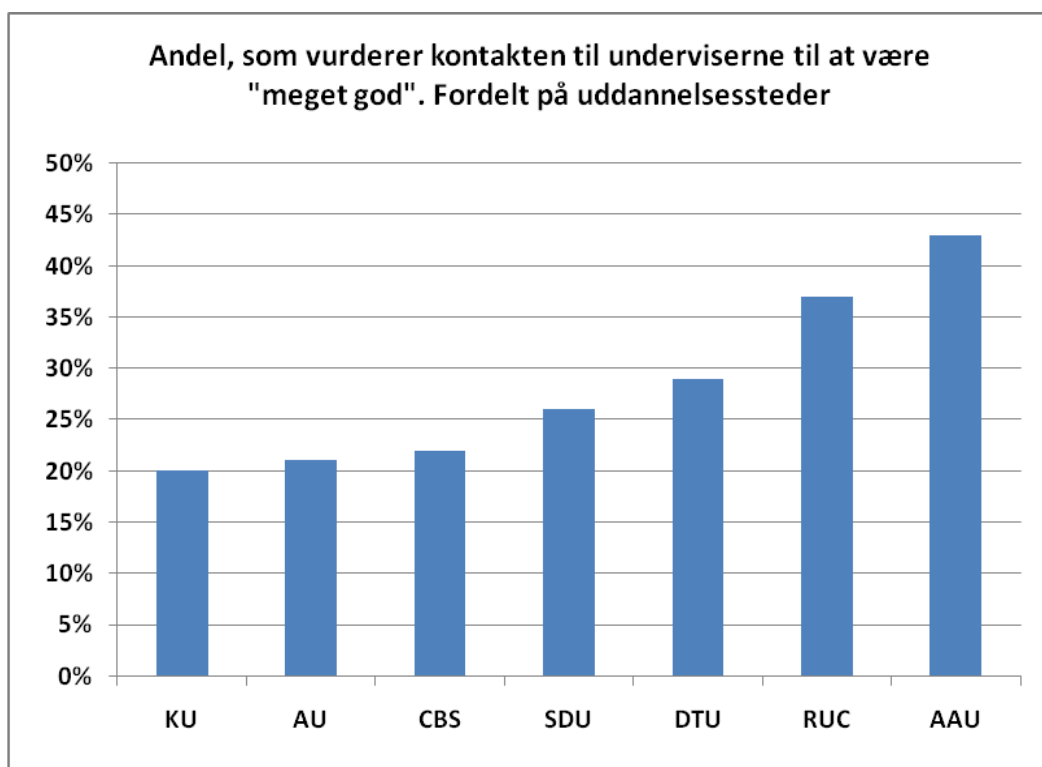

Kilde: Capacent Epinion spørgeskemaundersøgelse blandt universitetsstuderende for DI, oktober 2007¹².

Der er stor forskel på, hvor god kontakten mellem studerende og underviser er på de forskellige universiteter. Kun 20 pct. af de studerende på landets to største universiteter vurderer, at de har en "meget god" kontakt til deres undervisere.

¹² I analysen indgår svar fra 612 personer i alderen 19 -30 år, heraf 382 kvinder og 230 mænd.

Figur 3.4

Kilde: Capacent Epinion spørgeskemaundersøgelse blandt universitetsstuderende for DI, oktober 2007.

Indicium 3.3 Store forskelle på sammensætningen af undervisningsstaben mellem hovedområderne

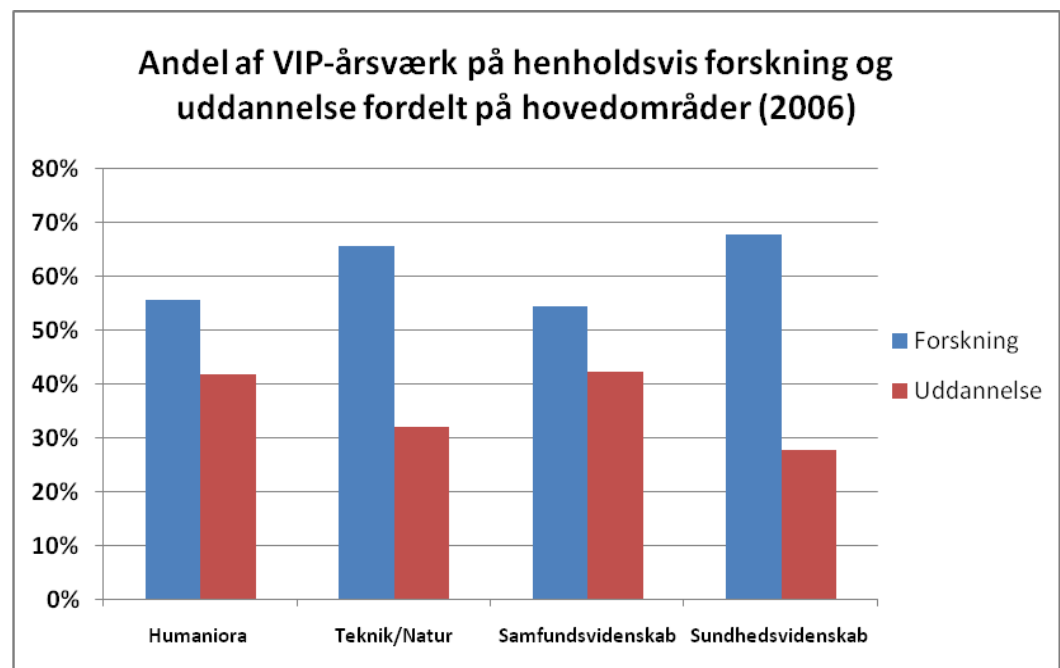
Nøgletal fra universiteternes statistiske beredskab viser, at der er betydelige forskelle i sammensætningen af undervisningsstaben mellem hovedområderne, men også store forskelle i antallet af studerende i forhold til antallet af fastansatte undervisere med forskningspligt.

Nøgletallene viser endvidere, at de fastansatte undervisere med forskningspligt på samfundsvidenskab og humaniora bruger mere tid på undervisning og tilsvarende mindre tid på forskning end deres kollegaer på de "våde" hovedområder. Igen dækker gennemsnitstallene over forskelle mellem institutionerne.

På naturvidenskabelige og tekniske uddannelser samt sundhedsvidenskabelige uddannelser bruger det videnskabelige personale (VIP) i gennemsnit omkring 70 pct. af deres tid på forskning, mens VIP'erne på humaniora og samfundsvidenskab i gennemsnit bruger omkring 55 pct. af deres tid på forskning. Forskere finansieret af eksterne forskningsbevillinger f.eks. fra EU indgår også i opgørelsen.

Gennemsnitstallene dækker dog over store forskelle universiteterne imellem, eksempelvis bruger en samfundsvidenskabelig forsker på Københavns Universitet under 30 pct. af sin tid på undervisning, mens en tilsvarende forsker fra CBS bruger 60 pct. af sin tid på undervisning. For naturvidenskabelige og tekniske forskere er det generelle billede, at undervisningen fylder omkring 30 pct. af tiden, kun RUC skiller sig ud med en undervisningsandel på 50 pct.

Figur 3.5

Kilde: Universiteternes statistiske beredskab 2007¹³

De humanistiske, samfundsvidenskabelige og sundhedsvidenskabelige hovedområder er generelt karakteriseret ved færre fastansatte undervisere med forskningspligt (VIP) i forhold til deltidsansatte eksterne undervisere uden forskningspligt (DVIP) end på de tekniske uddannelser.

De deltidsansatte eksterne undervisere kan f.eks. på jura være advokater tilknyttet en privat praksis eller jurister ansat i den offentlige sektor. Der benyttes på nogle studier også ældre studerende til øvelsestimerne.

Yderligere er de humanistiske og samfundsvidenskabelige uddannelser karakteriseret ved at have en højere andel studerende

¹³ Figuren benytter 2006 tal, fordi de er mest illustrative, da tallene er fra før indfusioneringen af sektorforskningsinstitutionerne.

i forhold til forskere, end der er på de tekniske og naturvidenskabelige uddannelser.

Forskningsbaseret undervisning

Akkrediteringsinstitutionen skal i sin akkreditering af nye og eksisterende uddannelser vurdere, om uddannelsen er forskningsbaseret. Ved forskningsbaseret forstås, at uddannelsen giver de studerende viden, færdigheder og kompetencer baseret på forskning inden for det pågældende fagområde.

Uddannelsen skal endvidere være baseret på et aktivt forskningsmiljø, og undervisningen og tilrettelæggelsen skal udføres af aktive forskere.

Institutionen skal dokumentere, at det til uddannelsen hørende forskningsmiljø er af høj kvalitet, dokumenteret ved relevante forskningsindikatorer.

Indicium 3.4 Undervisningskvalitet kan forbedres

Et af de helt centrale elementer for at sikre kvaliteten af undervisningen er at undervisningen varetages af kvalificerede undervisere.

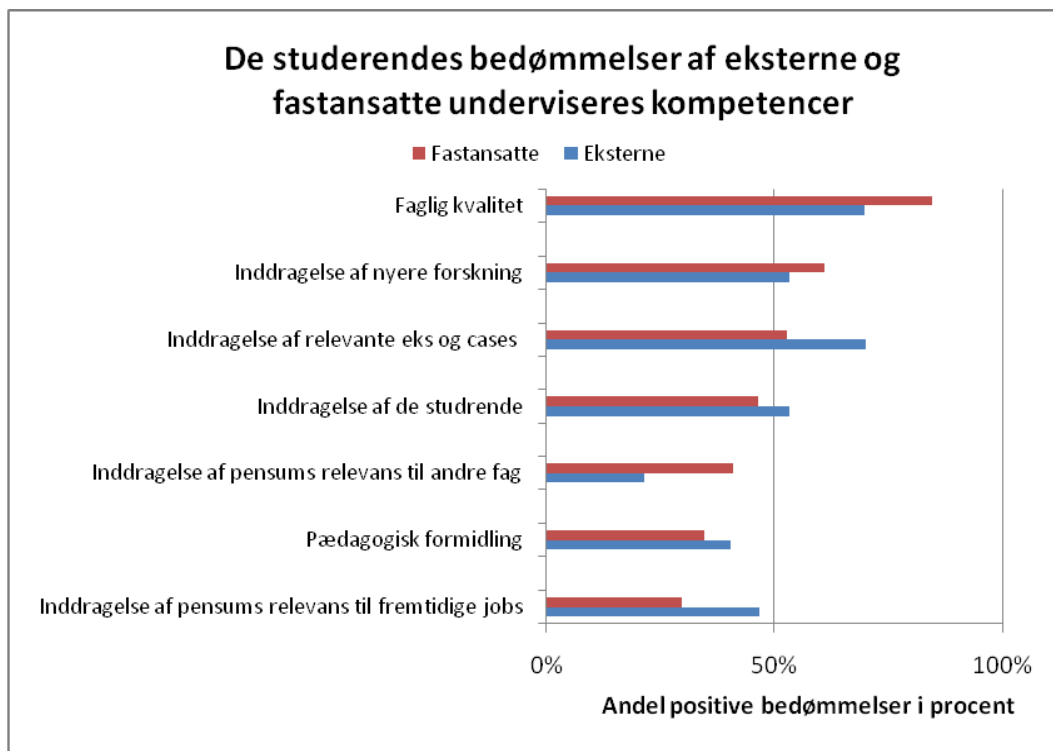
I 2007 foretog DI en undersøgelse af de studerendes holdning til kvaliteten af deres undervisning. De studerende i undersøgelsen oplyser, at 66 pct. af deres undervisning varetages af fastansatte universitetsforskere, 21 pct. af eksterne lektorer og 13 pct. af undervisningsassistenter.

Når de studerende vurderer henholdsvis de fastansattes og de eksterne underviseres kvalifikationer, angiver de, at begge typer af undervisere har høje faglige kvalifikationer. Dog er de fastansattes faglighed bedømt mere positivt end de eksterne undervisere.

Vurderingen af undervisernes pædagogiske kvalifikationer er ikke lige så positiv. Her mener kun 35 pct. af de studerede, at de fastansatte undervisere har høje pædagogiske kvalifikationer, og 40 pct. peger på, at de eksterne undervisere har høje pædagogiske kvalifikationer.

De studerende har også vurderet henholdsvis de fastansatte og eksterne underviseres kvalifikationer på en række parametre. De fastansatte underviseres styrke er deres høje faglige niveau og inddragelse af nyere forskning, samt at de kan perspektivere faget i forhold til andre fag på studiet.

Figur 3.7

Kilde: Capacent Epinion spørgeskemaundersøgelse blandt universitetsstuderende for DI, oktober 2007.

De eksterne underviseres styrke er især, at de kan perspektivere undervisningen til det fremtidige job og inddrage relevante cases. Deres undervisning er også af højt fagligt niveau - men de har svært ved at perspektivere deres undervisning i forhold til andre fag på studiet.

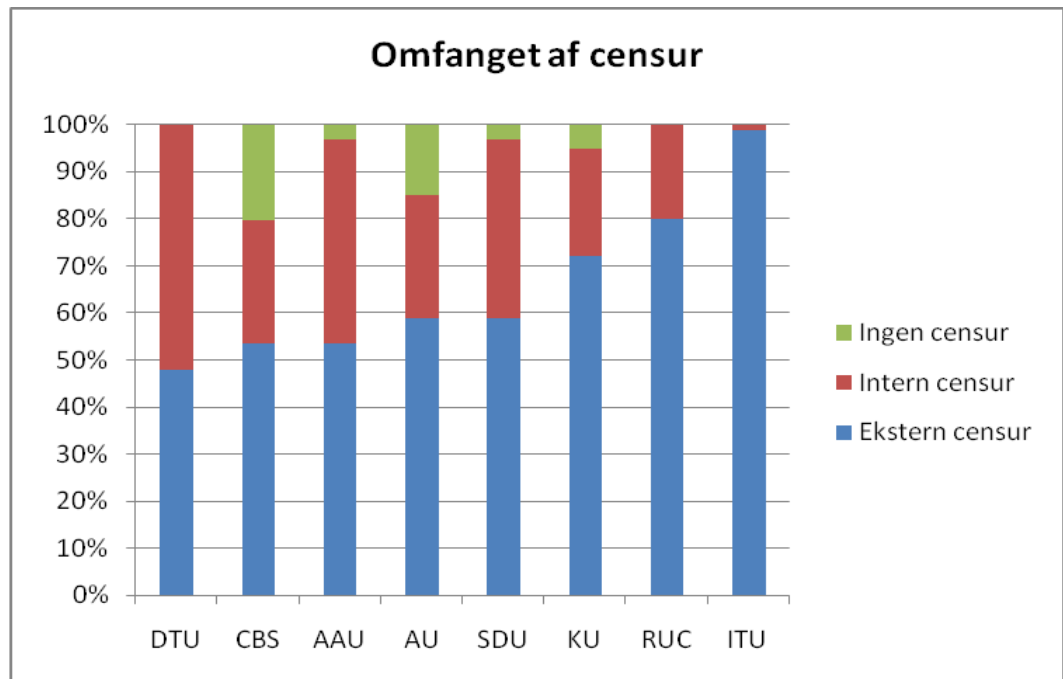
Indicium 3.5 Der er stor variation i omfanget af ekstern censur

I international sammenhæng er den eksterne censorinstitution i Danmark unik. Ekstern censur skal bidrage til en uvildig bedømmelse af den studerendes faglige niveau. Den eksterne censur har derved betydning for de studerendes retssikkerhed, men også for kvalitetssikringen af det faglige niveau på tværs af uddannelsesinstitutionerne.

Gennemsnitligt bruges der ekstern censur på 45 pct. af bacheloruddannelserne og 63 pct. på kandidatuddannelserne. Tilsvarende er der ingen censur på 14 pct. af eksamenerne på bacheloruddannelserne og 8 pct. af eksamenerne på kandidatuddannelserne.

Opgørelsen over omfanget af ekstern censur ved de danske universiteter viser store forskelle institutionerne imellem. IT-Universitetet skiller sig ud som det eneste universitet, hvor stort set alle eksamener foregår med ekstern censur. I den anden ende finder man DTU, RUC og CBS hvor der er ekstern censur ved 34 – 36 pct. af eksamenerne på bacheloruddannelserne.

Figur 3.8

Kilde: "Censorinstitutionen under forandring", rapport fra arbejdsgruppe nedsat af Videnskabsministeriet, UBST, 2008.

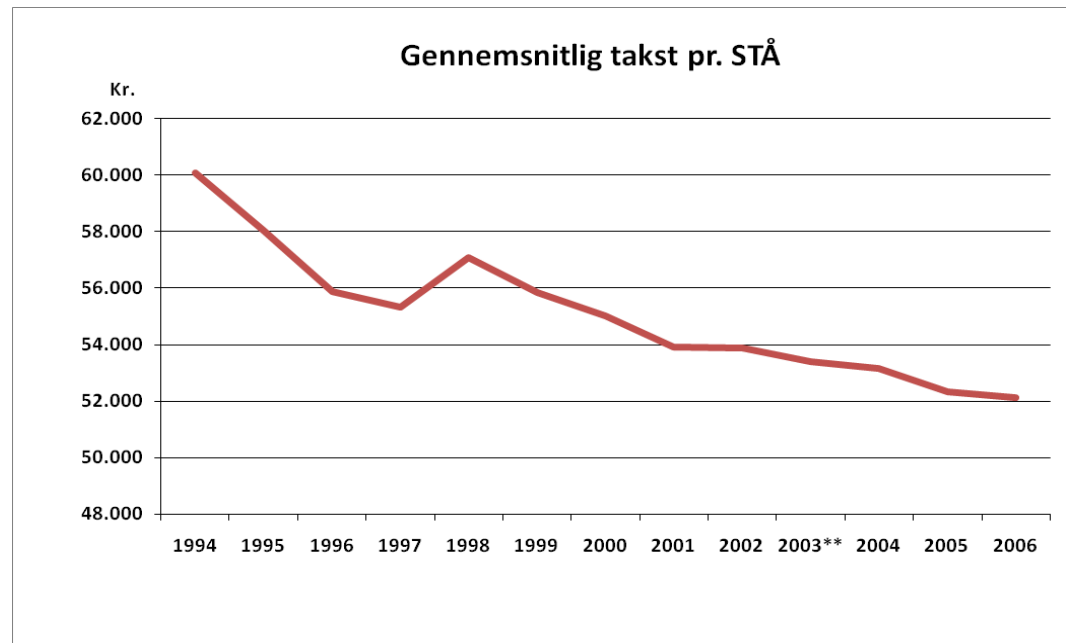
Censorinstitutionen

Censorinstitutionen skal påse, at kravene ved uddannelsernes prøver afholdes i overensstemmelse med de krav, som er fastlagt i universiteternes studieordninger. Dertil skal censorerne sikre, at de studerende får en ensartet og retfærdig bedømmelse og karaktergivning af deres prøver.

Ud over selve eksamensgerningen skal censorerne rådgive universiteterne om uddannelsernes kvalitet og relevans for arbejdsmarkedet. Censorerne skal underrette universitetet, hvis censorerne konstaterer væsentlige problemer eller mangler i en uddannelse. Dertil skal censorerne medvirke til løbende dialog om udviklingen i uddannelserne og ved at besvare høringer om væsentlige ændringer i uddannelsernes bekendtgørelser og studieordninger.

Bevillingerne til universitetsuddannelserne har været nedadgående de seneste 15 år. Tallene går frem til 2006, hvor der er gennemført en omlægning af uddannelsestaxameterne. Omlægningen var udgiftsneutral. Bevillingerne i 2007 og 2008 har været stort set uændrede.

Figur 3.9

Kilde: Videnskabsministeriet, svar til Folketinget 2007¹⁴

Taksterne til universitetsuddannelserne

Med finansloven for 2007 blev taxametersystemet ændret og forenklet, således at der i dag kun er tre takstniveauer:

- Takst 1: Humaniora og samfundsvidenskab: 41.600 kr. pr. STÅ
- Takst 2: Diverse, f.eks. journalistik: 67.700 kr. pr. STÅ
- Takst 3: Naturvidenskab, teknisk videnskab og sundhedsvidenskab: 99.000 kr. pr. STÅ

Hertil kommer en bachelorbonus, som udløses når de studerende består en bacheloruddannelse inden for normeret tid plus ét år samt en kandidatbonus, som udløses når de studerende består en kandidatuddannelse inden for normeret tid.

¹⁴ I 2003 indførte Videnskabsministeriet en færdiggørelsesbonus, som sammenlagt opvejer faldet i taxameteret de følgende år.

Votering

- Er det rimeligt, at danske dimittender mangler et års studiebelastning i forhold til det europæiske ECTS-krav?
- Kan det være rigtigt, at det er muligt at gennemføre en universitetsuddannelse med et højt snit uden at lægge bare tilnærmelsesvis en arbejdsmængde svarende til fuld tid?
- Kan man forvente et højt fagligt niveau hos de studerende, når de modtager ned til nogle ganske få timers undervisning om ugen?
- Er det ikke rimeligt at forvente, at størstedelen af de studerendes undervisning foretages af undervisere med forskningspligt?
- Kan det være rigtigt, at op mod en fjerdedel af eksamenerne ved nogle af landets universiteter foretages uden nogen form for censur?
- Kan man forvente uddannelser på højeste internationale niveau, når bevillingerne er skåret drastisk over de seneste 10 til 15 år?